

Schriftlezing: Jona 3; Matteüs 12:33-42

Tekst: Jona 3

Ps. 92:1,2,3

Ps. 15:1,2,3,4

Ps. 5:1,3,4,9

Ps. 94:1,2,6,7

Lb. 285:1,2,3,4

Gehouden te: Baflo, 16-10-11 (9.30 u.)

Thema: God geeft Jona's oneliner in Nineve een ongekend effect

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, broeders en zusters, jongens en meisjes,

1. Nu wel

Daar gaat Jona! Naar Nineve. Nu gaat hij wel de goede kant op. Daarheen waar God de HEER hem wil hebben.

De HEER heeft Jona teruggehaald. Uit watergraf en dodenrijk vandaan weer in het land van de levenden. Jona wilde weg van de HEER, maar God pakte hem in zijn kraag. En Hij heeft zijn opdracht voor Jona ook niet ingetrokken of wat vrijblijvender gemaakt en aan Jona zelf de keus gelaten of hij gaan zou ja of nee.

God herhaalt eenvoudig weg zijn opdracht, die daardoor nog meer kracht en klem krijgt.

Jona's verhaal begint dus weer opnieuw. Het tweede bedrijf.

"Opnieuw richtte de HEER zich tot Jona: 'Maak je gereed en ga naar Nineve, die grote stad, om haar aan te klagen met de woorden die ik je zeg.'" (Jona 3:1)

Jona luistert naar God en gaat naar Nineve. Nu wel! Zoals de HEER hem had opgedragen.

Hoe zit het nu met zijn innerlijke motivatie? Dat wordt hier niet verteld. Maar als we hoofdstuk 4 lezen, dat krijgt je op zijn minst de indruk, dat Jona niet overloopt van enthousiasme. Niet: 'Tsjakka, ik ga lekker naar Nineve, om daar Gods goede boodschap te brengen.'

Met frisse tegenzin gaat hij. Misschien is dat wel een goede typering. Of is dat nog te positief gesteld? We weten het niet precies.

In elk geval, Jona kan er niet onderuit. De HEER heeft hem opnieuw de opdracht gegeven. Vluchten kan nu niet meer..

Daar gaat Jona! Naar Nineve, die grote stad.

2. Die grote stad

Nineve lag aan de rivier de Tigris in Mesopotamië, het zogenaamde Tweestromenland. Wat nu Irak is, in het Noordwesten van dat land. Het was in die tijd – de achtste eeuw voor de geboorte van Christus – een enorm grote stad. Een wereldstad, zeggen wij, hoofdstad van een regionale grootmacht, Assyrië.

De Bijbel vertelt:

"Nineve was een reusachtige stad, ter grootte van drie dagreizen." (vs. 3b)

Hoe groot dat is, valt voor ons nog steeds moeilijk te bepalen. Heb je die drie dagreizen nodig om de stad rond te lopen? Of ben je drie dagreizen kwijt om dwars door de stad te komen? Dat maakt het nodige verschil.

Gaat het om de stad op zichzelf? Of worden de voorsteden meegerekend? En gaat het om het bestuursdistrict met de naam Nineve? Dat kan ook nog. De bijbelgeleerden zijn het daar niet over eens.

De Bijbel benadrukt vooral dat het enorm grote stad was. Reusachtig, zegt de NBV. Een andere moderne Bijbelvertaling zegt:

*"Ninevee
is Gods grootste stad geweest,
van drie dagen gaans." (vs. 3b, Naardense Bijbel)*

De Statenvertaling heeft het ook over 'een grote stad Gods'. Zo staat het er in de taal van het Oude Testament ook inderdaad. Een 'godsgrote stad', kun je zeggen. Maar dat klinkt voor mij een beetje oneerbiedig.

Een grote stad van God. Dat laat zien wat een belangrijke plaats deze stad inneemt bij God. God de HEER geeft er bijzonder veel aandacht aan. Hij kijkt er met goddelijke interesse naar. Omdat de stad zo groot is en omdat de stad nogal geweldig en gewelddadig is. Veel macht balt zich er samen. En macht corrupteert, net als grote rijkdom en welvaart. Macht, onrecht en geweld gaat vaak samen op.

God had de eerste keer al tegen Jona gezegd:

"Maak je gereed en ga naar Nineve, die grote stad, om haar aan te klagen, want het kwaad dat ze daar doen is ten hemel schreiend." (Jona 1:2)

Nineve is een reusachtige stad, waar de geest van Nimrod de Geweldige is blijven heersen de eeuwen door.

In Genesis 10 vertelt de Bijbel dat Nimrod de eerste machthebber op aarde was, een geweldig jager bovendien, zonder weerga. Hij sticht een machtig rijk met Babel en omgeving als centrum. Maar Nimrod bouwt ook Nineve met de steden in de omgeving. Samen een geweldig grote stad. Met ups en downs is dat zo gebleven in de bijbelse tijd.

Nineve, een grote stad van God, waar Gods aandacht naar uitgaat. Misschien kun je, gezien de geest van Nimrod, ook wel zeggen: een grote stad tegenover God, waar het onrecht heerst en het kwaad ten hemel schreiend is. Zo bekijkt God de HEER het in elk geval.

En God wil dat de mensen in Nineve zeggen, hen daarmee confronteren. Hij wil hen aanklagen en waarschuwen. Want God houdt de volken in het oog, ook een nare, goddeloze stad als Nineve.

"Jona, ga erheen, klaag de stad aan met de woorden die ik je zeg. Dat is mijn opdracht aan jou."

3. Oneliner

Jona is uiteraard een aantal weken onderweg geweest van het beloofde land Israël naar Nineve. Alleen of met een karavaan mee, dat weten we niet.

Op een gegeven ogenblik komt hij bij Nineve aan. Wat doet hij dan? Eerst een week vakantie houden en uitrusten van de reis? Vast niet. Gods opdracht is daarvoor te dringend. De Bijbel vertelt:

"Jona trok de stad in, één dagreis ver, en riep: 'Nog veertig dagen, dan wordt Nineve weggevaagd!'" (vs. 4)

Moeten we ons voorstellen, dat hij dan op het centrale plein van Nineve is aangekomen? À la het Tahrirplein in Cairo, het Plein van de Hemelse Vrede in Peking, de Dam in Amsterdam of de Grote Markt in Groningen? En dat hij dan een zeepkist organiseert en begint te preken en zijn boodschap om te roepen? Zou kunnen. Waarom niet?!

Maar misschien pakte Jona het ook wel anders aan: de stad in trekken, op de hoek van een straat zijn boodschap uitroepen. En tweehonderd meter verder, bij de volgende straat hoek opnieuw. En zo een hele dagreis lang. Dan bereik je in elk geval meer mensen. En er zijn er altijd mensen die uit nieuwsgierigheid meelopen. Dat koppelt gestaag aan. Anderen blijven staan en zeggen tegen hun burens en medestanders: Wat is dat voor een vreemde man? Wat is dat voor een heftige boodschap? Ze zijn er door geraakt en praten er over. En zo gaat het als een lopend vuurtje rond.

Daar gaat de Jood Jona, één man, één prediker in een wereldstad met een heftige boodschap van God. Parttime stadsomroeper namens de HEER in een vreemde stad. Een dagreis ver. En dan komt zijn boodschap ook al in het paleis aan.

De boodschap van Jona is in de weergave van de Bijbel maar heel kort. In onze bijbelvertaling zeven woorden. In het Hebreeuws maar vijf.

"Nog veertig dagen, dan wordt Nineve weggevaagd!"

Dat is alles. Meer inhoudelijks wordt er van Jona's prediking niet gezegd. Een echte oneliner dus.

Volgens het Groot Woordenboek der Nederlandse Taal (de Dikke van Dale dus) is een oneliner een "uitspraak of grap die uit niet meer dan één zin bestaat." Er zit wel veel omheen, er klinkt ook veel in mee. Maar dit is de boodschap.

Heeft God de HEER Jona alleen deze woorden ingegeven of ook nog meer? Dat weten we niet. Gods opdracht luidde:

"Maak je gereed en ga naar Nineve, die grote stad, om haar aan te klagen met de woorden die ik je zeg." (vs. 2)

Jona zal zich daaraan gehouden hebben, mag je aannemen. Of was hij, gezien zijn tegenzin, zo zuinig mogelijk met zijn woorden en zette hij het zo hard mogelijk neer: alleen een oordeelsaankondiging om de mensen van Nineve schrik aan te jagen? Duidelijk is dat zijn korte prediking een geweldig effect sorteerde onder de bevolking van Nineve.

4. Het effect

Jona's woorden slaan in als een bom bij de inwoners van Nineve, van hoog tot laag. Ze geloofden God, staat er. Dat betekent: ze erkenden de boodschap van Jona als

woorden van zijn God, de God van de hemel, de God die de zee en het land gemaakt heeft. Ze lieten zich door deze woorden gezeggen. Ze begonnen massaal te vasten en zich te hullen in een boetekleed.

'Ze geloofden God'. Dat is verbazingwekkend, al je het vergelijkt met de ongelovige reactie van Israël op jarenlange, eeuwenlange prediking van de profeten. Dat ongeloof van hoog tot laag in Israël ging in elk geval door tot op de tijd van Johannes de Doper en van Jezus de Mensenzoon. Jezus verwijt het de geestelijke leiders van het volk in een zinderende vergelijking met de inwoners van Nineve. We lazen het in Matteüs 12.

Dit is ook voor ons, hoorders in 2011, een punt om nu alvast over na te denken. Hoe reageren wij, die met Gods woorden vertrouwd zijn en week in week uit preken horen, op de boodschap van de HEER? Geloven wij God of geloven wij het wel?

Gods woorden via Jona brachten dus een proces van inkeer en boetedoening op gang bij de mensen van Nineve. En de koning met zijn ministers sluit zich daarbij aan. Of hij neemt het voortouw en geeft het goede voorbeeld.

"Toen de profetie de koning van Nineve bereikte, stond hij op van zijn troon, legde zijn staatsiegewaad af en ging, gehuld in een boetekleed, op de grond zitten." (vs. 6)

Als dat geen zelfvernedering is... De machtige koning van Nineve komt van zijn troon af en vernedert zich voor de God van Jona, de God van Israël. De woorden van God zijn luid en duidelijk bij hem binnengekomen en hij doet wat hij moet doen: tot inkeer komen en dat aan zijn edelen en aan heel zijn volk laten zien.

En het bevel dat hij uitvaardigt betekent een enorme versterking van de prediking van Jona. Het lijkt erop dat Jona uitgepraat is en dat de koning zijn profetische woorden overneemt en versterkt, ondersteund door zijn ministers.

En de omroepers gaan de stad door met het voorschrift van de koning en zijn edelen.

In onze tijd zou er een ingelaste journaaluitzending komen op alle tv-zenders. Of een sms-bom naar alle aangesloten mobieltjes of een Twitterbericht op het wereldwijde web. Zo dringend is het bevel van de koning, het bevel van de God van Israël kun je ook zeggen. Hij houdt immers de regie van deze actie.

Denk ook even aan het thema van de preek: God geeft Jona's oneliner in Nineve een ongekend effect. Ik heb het bewust zo geformuleerd.

"Volgens bevel van de koning en zijn edelen is het niemand toegestaan te eten of te drinken, mens noch dier, rund noch schaaap of geit. De dieren mogen niet grazen of water drinken.

Iedereen, mens en dier, moet zich hullen in een boetekleed en luidkeels God aanroepen. Laat iedereen anders gaan leven en breken met het onrecht dat hij doet." (vs. 7,8)

Dat is een algemeen voorschrift om te vasten voor mens en dier, als teken van verootmoediging. Ze hebben er veertig dagen de tijd voor, overeenkomstig de termijn die Jona heeft genoemd. En dat de dieren mee moeten vasten, stemt overeen met de Assyrische wijze van doen. Het is dus heel radicaal. Maar het gaat om de mensen en hun gedrag.

Dat blijkt ook uit de inhoudelijke kant van het koninklijk bevel.

5. Gedragsverandering

Iedereen moet anders gaan leven en breken met het onrecht dat hij doet. De koning snapt waar het God om gaat in de woorden van Jona, in die oordeelsaankondiging. Het gaat niet om de uiterlijke dingen. De bevolking wordt opgeroepen tot gedragsverandering.

Dat heeft allereerst een innerlijke kant. Het moet van binnenuit komen, zouden wij zeggen. Inkeer, omdat je – hoe dan ook – geraakt bent door de boodschap van God. Het gedrag van de mensen van Nineve wordt dus benoemd als 'onrecht doen'. Dat moeten ze veranderen, wil de stad niet omgekeerd worden als eens Sodom en Gomorra.

Onrecht doen. Dat is een sociaal begrip. In de onderlinge verhoudingen tussen de mensen en tussen hoog en laag was het dus gigantisch misgegaan. Uitbuiting, ongelijke verdeling, machtsmisbruik en geweld, dat zijn termen die hier bij horen. Nineve was er sterk in à la Nimrod de Geweldige.

De mensen worden én persoonlijk én collectief aangesproken. En het gedrag van de koning laat zien dat hij zelf ook door Gods boodschap geraakt is. De gedragsverandering begint bij hemzelf. Zijn zelfvernedering is groots voor God en heeft de nodige impact op de onderdanen.

De koning van Nineve heeft ook begrepen dat de boodschap van Jona in zekere zin voorwaardelijk is, hoe absoluut hij ook geformuleerd is.

"Misschien dat God van gedachten verandert en op zijn besluit terugkomt; wie weet zal hij zijn woede laten varen, zodat wij niet te gronde gaan." (vs. 9)

De koning hoopt op Gods genade voor hem en zijn stad en volk. Maar hij weet dat uiteraard niet van te voren. Misschien laat God zich door de ingezette gedragsverandering op andere gedachten brengen. 'Wie weet.....'
'Wij geven ons over aan de genade of de ongenade van de God van de hemel.' Dat zegt de koning in feite.

In het verhaal is dat ook weer een voorbeeld voor de reactie van de gelovigen, van de Israëlieten, van Jona ook. Laten wij ons overgeven aan de genade van God de HEER, Hem aanroepen en ons leven en ons gedrag veranderen.

Hoewel niet vrij van heidens denken, hoopt de koning dat de God van Jona geen onbewogen god is of het noodlot vertegenwoordigt. Maar een levende God die genadig is en reageert op wat mensen doen en zijn gedrag ook verandert...

"Mensen, breek met het onrecht dat u doet. Ga anders leven." Dat is de boodschap van de koning in het verlengde van de prediking van Jona.

Ik wil dat op deze 'Micha-zondag' even verbinden met de oneliner van Micha. Het bekende woord waarvan gezegd is: "Geen schoner spreuk – en meer van kracht – dan Micha zes en wel vers acht."

*"Er is jou, mens, gezegd wat goed is,
je weet wat de HEER van je wil:
niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten*

en nederig de weg te gaan van je God.” (Micha 6:8)

Dat is duidelijk positiever geformuleerd dan de minimale oneliner van Jona. Maar het is in de grond van de zaak wel dezelfde boodschap, zeker als je het verbindt met het bevel van de koning van Nineve.

‘Micha-zondag’ wordt dus ook een beetje ‘Jona-zondag’. Jona’s boodschap bereikt ons immers ook.

6. Gods ommekeer

God geeft een ongekend effect aan Jona’s kort genoteerde prediking in Nineve, zijn oneliner. Nineve bekeert zich. De bedreigde omkering van Nineve wordt de ommekeer van Nineve. Men verandert zijn leven, onder de indruk van Gods woord. God bewerkt het.

Deze ommekeer van Nineve beoogde God ook door Jona daarheen te sturen. En God de HEER ziet de verandering van de Ninevieten en is er blij mee. God verheugt zich immers over elke zondaar die zich bekeert op zijn woord.

En dan is er nog Iemand die verandert, Iemand die zijn gedrag verandert. Iemand met een hoofdletter: God zelf.

De Heilige Geest vertelt het zelf in het verhaal van Jona:

“Toen God zag dat zij inderdaad anders begonnen te leven, kwam hij terug op wat hij bedreigd had hun aan te doen, en hij deed het niet.” (vs. 10)

Wow! Moet je nagaan, broeders en zusters, wat hier staat en wat hier gebeurt. God de HEER blaast de omkering van Nineve af, omdat Nineve tot inkeer komt. Zo groot is God en zo genadig. Ook voor deze heidenen die Hem geloven, anders gaan leven en breken met het onrecht dat ze doen.

Is God dan veranderlijk? En kunnen we hier echt spreken van Gods ommekeer? Jazeker. Maar als we het hier hebben over ‘God verandert’, dan heeft dat niet de bijklank van onbetrouwbaarheid, grilligheid of willekeur bij God.

De HEER is onveranderlijk in zijn trouw, in zijn liefde, in zijn majesteit, in zijn woord. Maar Hij is ook de levende God, die reageert op het gedrag van mensen, van zijn volk én van de heidenvolken, als zij geconfronteerd worden met zijn woorden en met zijn naderende oordeel.

De schrijver van het boek Jona speelt in dit hoofdstuk met het begrip ‘ommekeer’. Twee keer gebruikt hij het van de mensen van Nineve. En twee keer van God. Verrassend is dat. Of toch ook weer niet, voor wie God naar waarheid kent.

God verandert van gedachten en van besluit, omdat Hij trouw is aan zijn schepselen, aan mensen binnen en buiten de kring van zijn verbond. God verandert zijn houding tegenover Nineve, omdat zij tot inkeer komen. Wat God zelf wilde en bewerkte.

Dat is een heel duidelijke les voor ons, zoals het een les en een teken was voor de Joodse geestelijke leiders in Jezus’ dagen.

“Nineve bekeerde zich,” zegt Jezus. “Jullie niet. Jullie weigeren het categorisch. Terwijl jullie te maken hebben met iemand die meer is dan Jona.”

Eén oneliner van God in Nineve heeft blijkbaar meer effect dan vele woorden, profetieën, preken en wonderen onder Gods eigen volk. Hoe triest en wrang bij de mensen die bij God behoren. Hoe dreigend ook...

"Op de dag van het oordeel zullen de Ninevieten samen met deze generatie opstaan en haar veroordelen; want zij hadden zich bekeerd na de prediking van Jona, en hier ziet u iemand die meer is dan Jona!" (Mat. 12:41)

De profeet Jona, een gelovige Israëliet, is zelf een toonbeeld van dat ongeloof. Hoe kijkt hij tegen God aan? Hoe is God en hoe zou Hij volgens Jona moeten zijn? Dat komt in het laatste hoofdstuk van dit bijbelboekje aan de orde.

Wie is God voor ons? En wat verwachten we van Hem, ook als het gaat om mensen in een stad en een samenleving vol onrecht, zoals Nineve?

Past deze genadige God bij onze rechtlijnigheden en vanzelfsprekendheden? Hoe vrij mag God van ons zijn in zijn handelen?

Het wordt nog heel spannend tussen Jona en zijn God, tussen de gelovigen en hun

HEER.

Amen